

Översiktlig Naturinventering

Kartåsen

Lidköpings Kommun 2015

Pro Natura

Elisabet Ottosson & Leif Andersson

Pro Natura

www.pro-natura.net

Pro Natura

Ansvarig handläggare: Leif Andersson

Fältarbete: Elisabet Ottosson

GIS arbete: Leif Andersson

Sammanställning och rapportskrivning: Elisabet Ottosson & Leif Andersson

Foto: Elisabet Ottosson

Rapportgranskning: Leif Andersson

Uppdragsgivare: Lidköpings Kommun, Plan - bygg

Uppdragsgivarens ombud: Amelie Sandström

Omslagsbild: Tallbestånd i Kartåsen

Innehållsförteckning

Inledning och lokalbeskrivning	4
Material och metod	4
Resultat	8
Beskrivning av naturvärdesobjekt	9
Diskussion - Rekommendationer.....	13
Referenser	14
Bilagor	14
Bilaga 1. Karta över inventeringsområdet	14
Bilaga 2. Karta över naturvärdesobjekten	14
Bilaga 3. Kata över naturvärdesobjektens naturtyper.....	14

Inledning och lokalbeskrivning

I samband med en detaljplaneläggning av Biltema i nordvästra hörnet av Kartåsens industriområde i Lidköping utförde Pro Natura under hösten 2015 en översiktlig naturinventering på uppdrag av Samhällsbyggnad, Plan-bygg, Lidköpings kommun. Syftet med inventeringen var att få en uppfattning om områdets naturvärden, om skyddade arter finns samt om särskilda åtgärder behövs för att kunna exploatera området.

Det mindre området av produktionsskog ligger i ett biologiskt sett ganska utarmat slätt-landskap med hög mänsklig påverkan på landskapet genom bl.a. intensivt jordbruk, utdikning av våtmarker och rätning av vattendrag. Området ligger i nordkanten av ett större sammanhängande område av barrskogsmark söder av Lidköping. Omgivningarna utgörs av industriområde och gränisar till Skararondellen samt väg 44 och väg 184 som löper parallellt längsmed objektet (figur 1). I terrängen söder om Kinnevikens äldre strandvallar skönjas som låga ryggar parallella med stranden vid Östra Sannerna.

Inventeringsområdet är en skogsriddå som utgörs av produktionsskog med tall och gran och med inslag av björk, klibbal, sälg och rönn i framförallt ett fuktigare parti i anslutning till ett större dike som löper i nordvästlig genom i områdets östra del. Beståndet är likåldrigt och består främst av tall och är runt 40-60 år gamla. I områdets norra del står ett fåtal tallar som kan vara uppåt 90 - 100 år gamla. Utgallring har skett på framförallt gran. Skogen ligger i plan terräng med liten variation. De intilliggande vägarna kantas även av stora diken, och en uträtad del av en bäck som sticker in genom områdets sydöstra del där den fortfarande har en meandrande form. Här växer ett fåtal unga klibbalar och rönn och bäcken kantas av en del klen död ved, även gamla gnag av bäver noterades. Bottenskiktet utgörs främst av väggmossa och husmossa. Markskiktet är karakteristiskt för något friskare barrskog med kruståtel, vårfryle, harsyra och enstaka grupper av bärris. Utöver någon enstaka låga och några få högstubbar av gran fanns knappt någon död ved alls inne i produktionsskogen förutom avverkningsstubbar från en tidigare gallring och någon avbruten trädtopp. I de fuktigare partierna i anslutning till det större diket stod flera rötade högstubbar av björk och klibbal.

Material och metod

Naturvärdesinventeringen har genomförts enligt den nya standarden för naturvärdesinventeringar (NVI) SS 199000:2014. För detaljer i denna så hänvisas till standarddokumenten Svensk Standard SS 199000:2014 och Teknisk rapport SIS-TR 199001:2014.

Grunden i denna standard är att på ett transparent, upprepbart och väldefinierat sätt genomföra *naturvärdesbedömningar* vad gäller biologisk mångfald. Syftet med en naturvärdesinventering är att identifiera och avgränsa de geografiska områden i landskapet som är av positiv betydelse för biologisk

mångfald samt att dokumentera och göra en bedömning av områdets eventuella naturvärde. Ett områdes naturvärde redovisas genom att det tilldelas en naturvärdesklass. Naturvärdesinventeringar kan genomföras med olika ambitionsnivåer beroende på syftet med inventeringen. Detta gäller huruvida fältarbete ska genomföras eller ej, vilken detaljeringsgrad inventeringen ska ha (vilken som är minsta obligatoriska karteringsenhet) och om inventeringen ska ha några tillägg (t.ex. identifiering av objekt med generellt biotopskydd, inventering av särskilda arter, identifiering och avgränsning av områden som har naturvärdesklass 4).

En viktig princip i arbetet med naturvärdesinventering enligt standarden är att naturvärdesbedömningen ska utgå från två olika bedömningsgrunder – *bedömningsgrund art* och *bedömningsgrund biotop*. Den första avser i vilken grad arter och arters förekomst bidrar till naturvärdet. Den andra är en bedömning av hur biotopen bidrar till den biologiska mångfalden. De båda bedömningsgrunderna är naturligtvis beroende av varandra så att högre värde från biotopsynpunkt normalt leder till att området också har värden i form av artförekomster.

Ett viktigt begrepp vid användningen av arter som bedömningsgrund är begreppet *naturvårdsart*. Enligt standarden för naturvärdesinventeringar (NVI) så är naturvårdsart en art som indikerar att ett område har naturvärde eller som i sig själv är av särskild betydelse för biologisk mångfald. Detta ansluter till ArtDatabankens definition av begreppet (Hallingbäck 2013). Enligt ArtDatabanken så är naturvårdsarter ett samlingsbegrepp för skyddade arter, rödlistade arter, typiska arter, ansvarsarter, signalarter och nyckelarter. I standarden hanteras dock nyckelarter separat och ingår därmed inte i begreppet naturvårdsart. Signalarter markeras i listorna över naturvårdsarter med ”S”.

Viktiga faktorer vid bedömning av ett områdes biotopkvalitet är

- Naturlighet
- Processer och störningsregimer
- Strukturer
- Element
- Kontinuitet
- Naturgivna förutsättningar
- Förekomst av nyckelarter
- Läge, storlek och form.

Strukturer och element är av särskild betydelse vid bedömningen eftersom de är företeelser som kan uppfattas i fält. De används därför i många fall för att indirekt bedöma förekomst av andra biotopkvaliteter, som t.ex. naturlighet, processer och störningsregimer, kontinuitet, naturgivna förutsättningar och vissa nyckelarter.

Biotopens värde beror också på hur sällsynt och hotad den är.

I standarden finns också angivet hur olika *naturtyper* ska benämnas. En naturtyp är en sammanfattande benämning på en grupp biotoper med gemensamma kännetecken. I naturvärdesinventeringen grupperas biotoperna i följande naturtyper: Infrastruktur och bebyggd mark, täkt och upplag, park och trädgård, åkermark, äng och betesmark, igenväxningsmark, skog och träd, myr, fjäll, berg och sten, sandmiljö, grund marin mjukbotten, grund marin hårbotten, djup marin mjukbotten, djup marin hårbotten, biogent rev och bubbelrev, antropogen marin miljö, grund sjö, djup sjö, småvatten, vattendrag, antropogen limnisk miljö, havsstrand samt limnisk strand. Begreppet naturtyp används ibland, både i vanligt tal och i biologiska sammanhang, med något annorlunda betydelse. Ett exempel är Natura 2000 som använder naturtyp i en annan betydelse.

Ett viktigt resultat av en naturvärdesinventering är att *naturvärdesobjekt* identifieras, avgränsas, bedöms och beskrivs. Ett naturvärdesobjekt i en naturvärdesinventering är ett avgränsat geografiskt område med naturvärde, som utgörs av en dominerande naturtyp och som kan bedömas till en och samma naturvärdesklass. I standarden ska ett naturvärdesobjekt vara ett sammanhängande geografiskt område.

De naturvärdesklasser som används i naturvärdesinventeringen är:

- Naturvärdesklass 1 - högsta naturvärde
- Naturvärdesklass 2 - högt naturvärde
- Naturvärdesklass 3 - påtagligt naturvärde
- Naturvärdesklass 4 - visst naturvärde

Områden som ej anses ha betydelser för biologisk mångfald anges som områden med *långt naturvärde*. Det område som inventerats framgår av figur 1.

Enligt uppdraget så ska naturvärdesinventeringen i Kartåsen utföras som fältinventering med detaljeringsgrad detalj och tillägget naturvärdesklass 4. Detta innebär att minsta objekt som ska identifieras är en yta av 10 m² eller mer eller ett linjeformat objekt med en längd av 10 m eller mer och en bredd av 0,5 m eller mer.

Förarbetet har omfattat följande moment:

Sammanställning av tidigare dokumentation om naturen i inventeringsområdet. Detta gäller olika tidigare inventeringar, genomgång av databaser över arter (Artportalen), studier av flygbilder, kartor och andra relevanta arbeten. Endast ett antal fåglar har rapporterats från områdets närhet (Skararondellen) men med mycket hög osäkerhet och enligt kommunen har inga tidigare inventeringar utförts i området.

Figur 1. Inventeringsområdet ligger sydöst om Lidköping vid Skararondellen och gränsar till väg 44 och väg 184.

Fältarbete

Fältinventeringen utfördes enligt detaljeringsgraden detalj vilket innebär att minsta obligatoriska karteringsenhet för ytor är 10 kvm och för linjeformade objekt gäller en minsta längd om 10 och en minsta bredd av 0,5 m. Detta innebär att hela det avgränsade området har genomförts så att dessa har kunnat upptäckas. I uppdraget ingår även tillägget Naturvärdesklass 4 som innebär att även områden med ett naturvärde lägre än klass 3 noteras. Området besöktes under två tillfällen under 2015, den 2 november samt 26 november av Elisabet Ottosson.

Rapportering

Rapporteringen följer standarden och för detaljer hänvisas till standarddokumenten. I uppdraget ingick även att ge rekommendationer för den kommande planeringen med beaktande av resultatet från inventeringen vilket normalt inte ingår i NVI-standarderna.

Resultat

Inventeringsområdet domineras av produktionsskog med lågt naturvärde, men tre objekt bedömdes ha ”viss naturvärde” (naturvärdesklass 4). Dessa var en sträcka av en bäck som genom sin meandring skapar naturlig störning i området och en fuktig miljö för mossor och andra organismgrupper knutna till bäcken (objekt Kartåsen 1, figur 2). Här noterades även spår av bäver. Objekt 2 (Kartåsen 2, figur 2) är ett stort dike som avgränsats med ett stängsel där den intilliggande marken tidvis svämmar över och ett fuktdrag har bildats i omgivande terräng. Här finns det största inslaget av lövträd och det står en hel del döda högstubbar av al och björk. Det tredje objektet är ett område med en grupp av äldre tallar (objekt Kartåsen 3, figur 2).

Eftersom inventeringen utfördes i november var det inte rätt säsong för varken häckande fågel eller kärlväxter, men vid det första fältbesöket (2/11) fanns dock kungsfågel (VU) i området och en annan fågel som noterades var tofsmes. Eftersom svampsäsongen kommit igång ganska sent fanns det fortfarande fruktkroppar av mark- och vedsvampar, men inga arter av särskilt naturvårdsintresse noterades. Spår av bäver noterades i området. Bävern är upptagen i art- och habitatdirektivet och finns med i artskyddsförordningen och anses vara en nyckelart, en typ av naturvårdsart eftersom den anses utgöra en särskilt viktig ekologisk funktion för andra arter genom att t.ex. forma livsmiljöer (Hallingbäck, 2013).

Figur 2. Inventeringsområdet, streckat rött med naturvärdesklassade objekt: 1. En liten del av en bäck som inte rätats ut och omgivande stränder med död ved (klass 4), 2. Lövsumpskog med angränsande vattendrag (klass 4), 3. Ett område med äldre tallar i anslutning till diket (klass 4).

Beskrivning av naturvärdesobjekt

Bäckfåra NV om väg 184

Objekt-ID: Kartåsen 1

Fältinventeringsdatum: 2015-11-02 & 2015-11-26

Inventerare: Elisabet Ottosson, Pro Natura

Areal: 0,2 ha

Naturtyp: Skog och träd

Biotoper: Barrskog

Natura 2000 naturtyper: -

Beskrivning: Långstäckt barrskogsområde med en mindre bäck. Bäckens är ett naturligt vattendrag som i stort sett helt rätats ut i inventeringsområdet men som här har kvar något av sitt meandrande flöde. Vattenflödet bidrar till naturlig störning genom erosion av stränderna och i det fuktigare mikroklimatet trivs flera arter mossor. Vid fältbesöken i november var vattenfåran i stort sett uttorkad. Bottensubstratet utgjordes av framförallt grus och sand och lövförna. I anslutning till vattendraget finns död ved i både grova och klenare dimensioner, av både barr (gran) och lövträd. Där bäcken kröker mot öster står ett par grövre granar och ett par högstubbar. På veden i och bredvid bäckfåran noterades det största antalet vedsvampar i området. Här fanns även gnagspår av bäver.

Naturvärdesklass: 4. Vattendrag.

Värdeelement: **Bäck.** Stående och liggande död ved av både barr – och lövträd, äldre gran, naturligt bottensubstrat, stenar.

Värdestrukturer: Fuktigt mikroklimat, eroderade stränder

Naturvårdsarter: Bäver

Artrikedom: Mossor och vedsvampar

Tidigare inventeringar:

Lagligt skydd:

Foto:

Foto 1: Stående och liggande död ved i grova och klena dimensioner finns i anslutning till bäcken. Spår av erosion syns på stränderna.

Lövsumpskog vid större dike

Objekt-ID: Kartåsen 2

Fältinventeringsdatum: 2015-11-02 & 2015-11-26

Inventerare: Elisabet Ottosson, Pro Natura

Areal: 0,5 ha

Naturtyp: Skog och träd

Biotoper: Lövsumpskog

Natura 2000 naturtyper: -

Beskrivning: Längsmed väg 44 och avspärrat med ett stängsel löper ett större dike som bidrar till variation i den för övrigt ensartade produktionsskogen. Diket erbjuder ett fuktigare mikroklimat och livsmiljö för vattenlevande organismer och bäver som finns i området. I anslutning till öster om diket

finns ett fuktdråg med frisk till blöt mark. Området domineras av lövträd, framförallt björk och klibbal samt någon enstaka gran. Träden är inte särskilt gamla men det står flera döda träd som torrakor vilka utgör viktiga habitat för hackspettar, vedlevande svampar och insekter. I objektets östra hörn ligger en hög med stenskravel som kan utgöra habitat för ormar och ödlor. Vegetationen är av igenväxningskaraktär med örnbräken, hallon och mjölkört. I friskare partier växer vecketåg och rörflen.

Naturvärdesklass: 4. Biotopvärden som trädslagsblandning, fuktdråg, död ved och stensamling bidrar till naturvärdet.

Värdeelement: Stående och liggande lövved, stensamling, tuvor

Värdestrukturer: Fuktdråg, trädslagsblandning.

Naturvårdsarter:

Artrikedom:

Tidigare inventeringar:

Lagligt skydd:

Foto:

Foto 2: Vid hörnet mot MC-butiken övergår produktionsskogen i frisk – blöt mark i anslutning till vattendraget (ett större dike som avgränsas av stängsel). Objektet domineras av björk.

Foto 3: Stående död lövved utgör levnadsmiljö för vedlevande svampar och insekter.

Bestånd med äldre tallar

Objekt-ID: Kartåsen 3

Fältinventeringsdatum: 2015-11-02 & 2015-11-26

Inventerare: Elisabet Ottosson, Pro Natura

Areal: 0,1 ha

Naturtyp: Skog och träd

Biotoper: Barrskog

Natura 2000 naturtyper: -

Beskrivning: Objektet med några enstaka naturvärdesträd, eventuellt gamla frötallar som kan vara 90-100 år gamla samt yngre tall. Fältskiktet domineras av örnbräken och i bottenkiktet finns vägg- och husmossa.

Naturvärdesklass: 4. Område med gamla tallar.

Värdeelement: Äldre träd.

Värdestrukturer: Viss olikåldrighet

Naturvårdsarter:

Artrikedom:

Tidigare inventeringar:

Lagligt skydd:

Foto:

Foto 4: I inventeringsområdets norra del övergår lövsumpskogen i ett bestånd där det står enstaka äldre tallar.

Diskussion - Rekommendationer

Områdets naturvärden är främst kopplade till vattenmiljöerna i och kring ett större dike och bäcken samt till enstaka äldre tallar. Vid en exploatering bör största möjliga hänsyn tas till vattenmiljöerna i inventeringsområdet, särskilt den lilla delen av bäcken (objekt Kartåsen 1). Eventuellt kan restaureringsåtgärder vara aktuella som en kompensationsåtgärd för exploatering i närområdet. Övriga delar i området framförallt utgörs av yngre tallskog med inslag av gran och är mindre känsligt för exploatering. Värdefulla barrskogsmiljöer i landskapet är ovanliga söder om Lidköping därför särskild hänsyn bör tas till äldre träd i objekt 1 (grövre granar, lövträd) och objekt 3 (äldre tallar) vid en avverkning.

Referenser

Art databanken 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. ArtDatabanken SLU. Uppsala.

Hallingbäck, T. (red.) 2013. Naturvårdsarter. ArtDatabanken SLU. Uppsala.

SIS Swedish Standards Institute 2014: Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI). Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning. – Svensk Standard SS 199000:2014.

SIS Swedish Standards Institute 2014: Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI). Komplement till SS 199000. – Teknisk rapport SIS-TR 199001:2014.

Bilagor

Bilaga 1. Karta över inventeringsområdet

Bilaga 2. Karta över naturvärdesobjekten

Bilaga 3. Kata över naturvärdesobjektens naturtyper